
THE WORLD OF SHABBAT:

דבר שאינו מתכוין

NOVEMBER 20, 2022
YU TORAH MITZION KOLLEL
פי תולדות תשפ"ג

גמי שבת כב. (1)

לבגד והלכה כרבי שמעון בגרירה^ט דתניא רבי שמעון אומר גורר אדם מטה
כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ

ביצה כג. (2)

אלא אימא כעין קדשים: מתני'^ט שלשה
דברים רבי אלעזר בן עזריה מתיר וחכמים
אוסרים^ט פרתו יוצאה ברצועה שבין קרניה
וּמְקַרְדִּין את הבהמה ביו"ט^ט וּשׁוֹחֲקִין את
הפלפלין ברחים שלהן^ט רבי יהודה אומר אין
מקרדין את הבהמה ביום טוב מפני שעושה
חבורה^ט אבל מקרצפין וחכמים אומרים אין
מקרדין אף לא מקרצפין: גמ'^ט למימרא

גמי שבת קלג. (3)

כ"ש: אמר מר בשר אע"פ שיש שם בהרת
ימול דברי רבי יאשיה^ט הא למה לי קרא
דבר שאין מתכוין הוא ודבר שאין מתכוין
מותר אמר אבוי לא נצרכא אלא לרבי
יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור רבא
אמר אפילו תימא ר"ש מודה ר"ש בפסיק
רישיה ולא ימות ואבוי לית ליה האי סברא
והא^ט אבוי ורבא דאמרי תרוייהו מודה רבי
שמעון בפסיק רישיה ולא ימות בתר
דשמעה מרבא סברה

רמב"ם שבת א:ו (4)

אבל עשה מעשה ונעשית בגללו מלאכה שודאי תעשה בשביל אותו מעשה אע"פ שלא
נתכוין לה חייב. שהדבר ידוע שאי אפשר שלא תעשה אותה מלאכה. כיצד הרי שצריך
לראש עוף לצחק בו הקטן וחתך ראשו בשבת אע"פ שאין סוף מגמתו להריגת העוף בלבד
חייב שהדבר ידוע שאי אפשר שיחתוך ראש החי ויחיה אלא המות בא בשבילו וכן כל
כיוצא בזה

רש"י סוכה לג: (5)

מדי ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות.

באומר אחתוך ראש בהמה זו בשבת

ואיני רוצה שממות דכיון דא"א שלא

תמות כמתכוין חשיב ליה וכי אמרינן דבר שאין מתכוין מותר כגון היכא דאפשר ליה בלא איסור כגון גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא

יתכוין לעשות חריץ ואע"ג דאיכא למיחש דלמא עביד חריץ כיון דלא מתכוין להכי ואפשר לגרירה בלא חריץ כי עביד נמי חריץ דהוי מלאכה

גמורה לא מיחייב אבל היכא דודאי עביד מודי: לא לריכא דאיוס ליה הושענא אחריתי. ולא כריץ להאי הלכך אין כאן מיקון כלי דלא

קובץ שיעורים, כתובות י"ח (6)

יח) דף ו'. תוד"ה האי מסוכריא דנוזייתא וכו'. במחלוקת הערוך ותוס' בפס"ר דלא ניחא ליה, לכאורה נראה טעם מחלוקת זו דתלוי בטעמא דמודה ר"ש בפס"ר, דיש לפרש בזה שני טעמים: א) כגון בגזיר חופף אבל לא סורק דסריקה היא פס"ר, די"ל כיון שיודע דבסריקתו יתלוש שערות מיקרי מכוין לתלישה, אבל היכא דלא ניחא ליה ע"כ אינו מכוין, ב) כיון דסריקה היא פס"ר לתלישה נמצא דתלישה בכלל סריקה, וסגי במה שמכוין לסריקה אף שאינו מכוין לתלישה דהתלישה נכללת בהסריקה, וא"כ אפילו לא ניחא ליה בתלישה אין לפוטרו משום אינו מתכוין דהא מתכוין לסריקה ותלישה בכלל סריקה כיון דא"א לזו בלא זו, והיינו דא"צ כונה לגוף המלאכה אלא סגי במה שמתכוין להמעשה שהמלאכה נכללת בה בהכרח, ולפי"ז הדבר פשוט, דלשיטה זאת אסור מדאורייתא בכל האיסורין לבד משבת דאין חילוק בין ניחא ליה ללא ניחא ליה, וקשה מ"ש בתוס' לדחות ראית הערוך ממזלפין יין ע"ג האישים דמצוה שאני, וכיון דאסור מדאורייתא מה כחה של המצוה להתיר האיסור, ואי נימא דעדל"ת, א"כ גם לר"י יהא מותר, ובגמ' תלי לה בפלוגתא דר"י ור"ש וצ"ע, וע"כ מוכח דגם להתולקים על הערוך שרי מדאורייתא בלא ניחא ליה אלא דס"ל דמדרבנן מיהא אסור, וקשה היכן מצאו איסור דרבנן בזה, ואפשר דראיתם היא ממפיס מורסא שהביאו בתוס'.

תוספות שבת קג. (7)

לא צריכא דעביד בארעא דחבריה.
 פי' צערוך (ערך פסק א') דצפסיק
 רישיה דלא ניחא ליה כגון דקעציד
 צארעא דחבריה וכגון צאחר שאינו
 אוהבו והקוץ צהרת צשעת מילה
 שאין לו הנאה מותר לכתחילה ואפילו
 איסור דרצון ליכא^א והתיר ר' חבית
 שפקוהו צפשתן להסיר הפקק
 ולמשוך ממנו יין צשבת אע"פ שא"א
 שלא יסחוט כשמסיר הפקק^ב והוי פסיק
 רישיה כיון דאינו נהנה צסחיטה זאת
 שהיין נופל לארץ מותר ואינו נראה
 דהא י' מפיק מורסא להוציא ממנו
 ליחה היה אסור אי לאו משום צערא
 דגופא אע"פ שאינו נהנה כלל צבנין
 הפתח ואינו מתכוין כלל לצנין הפתח
 אלא לנקיבה בעלמא וכן הביא רשב"א
 ממחט של יד ליטול צה את הקוץ
 דמוקי לה צהנחנקין (סנהדרין דף טז.)
 כר"ש דאמר מלאכה שאינה צריכה
 לגופה פטור עליה ומשום צערא שרי
 ואע"פ שאינו נהנה צחצורה היה אסור
 אי לאו משום צערא דגופא והא
 דקאמר לא צריכא דעציד צארעא
 דחבריה^ט היינו דלא מיחייב חטאת^ז
 אצל איסורא איכא^ח והא דקאמר צשילהי

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שכ (8)

חבית שפקו בפקק של פשתן (מט) לסתום נקב שבדפנה שמוציאין בו היין, * (נ) יש מי שמתיר (נא) אף על פי שא"א שלא יסחוט, והוא שלא יהא תחתיו (נב) כלי; דכיון שאינו נהנה בסחיטה זו, הוי כ פסיק רישא (פי' איסור נמשך בהכרח מדבר מה כמו המות הנמשך בהכרח מהתזת הראש) * (ג) דלא ניחא ליה, ומותר. (ד) וחלקו עליו, ואמרו דאע"ג דלא ניחא ליה, כיון (נג) כא דפסיק רישא הוא, אסור. והעולם נוהגים היתר (נד) בדבר, ויש ללמד עליהם זכות, דכיון שהברזא ארוכה חוץ לנעורת ואין יד מגעת לנעורת, מותר לה) מידי דהוי כב אספוג (פירש הערוך ספוג הוא על ראש דג אחד גדול שבים, ובשעה שמרים ראשו להסתכל בעולם יורד אותו הספוג על עיניו ואינו רואה כלום ולולי זה לא היתה ספינה נצולת מפניו) שיש לו בית אחיזה; <יב> ולפי שאין טענה זו חזקה, (נה) ויש לגמגם בה, * טוב להנהיגם כג שלא יהא כלי תחת החבית בשעה שפוקקים הנקב (וע"ל סי' ש"א עוד מדיני סחיטה)

שו"ת תרומת הדשן סי ס"ו (9)

תשובה יראה דאם לא נתקדו החמין כל כך בשעם שטוילאם אחס מן הסגור והבעירה האם בחנור דוגמת מאלל בן דרובאי אז ודאי שרי וכו' איתא בסדיל' בהמ"ג ובמרדכי וכו' גמיימוני דרגילים בחופה לכסות החמין בנסרים ולמחר בלחן פכדים נכרים ומחממים אוחס אס לא יתקדו כ"כ דוגמת מאלל בן דרובאי שרי עכ"ל ואל"ל דבחופס ים משום שמחת חתן וכלל מקילינן עפי דנא"י כחב ח"ל כשמתקדו האל"מ ונפחה מחממס מותר ובמדינא דלא שכיחי רבנן ראו לאסור עכ"ל הא קתן דבלא מוסס נמי שרי סיכא דשכיחי רבנן. אגנס משמע דווקא אס לא נתקדו אבל אס דהקדו לא שרי ונראה דנ"ד יש להחיר אפי' נתקדו לגמרי דלא העבד לו השפחה מחממים לחמס הכבשיל ולכך סיכא דנתקדו לגמרי אסור אבל ככא עיקר כוונת השפחה לדבר היתר לחמס בית התורף דשדו רבנן בס אמירה לנכרי משום דהכל מוילים סס אלל ה"ינס וכו' נמי דהחמין נרתחים ע"י כך מאליסס בודאי וע"ד בן היא מושינחם על החנור מ"מ בשעם שיהא מושינחו על החנור אין שס אש בחנור והסבערה שיהא מבערת אח"כ עיקר כוונת היא לבית החורף ואף כי פסיק רישיה הוא לענין החמין מ"מ יש חילוק בשעת דרבנן בין מתכוין גמור ללא מתכוין דפסיק רישיה וכו' אשכחן בחשובת מהר"ם במרדכי פ' הורק במס' שבת אסביא דגני בית הכסא שג"ג חפירה שפניב העיר. אמנס מראה דאין

מגן אברהם סימן שיד ס"ק ה (10)

אבל פסיק רישיה במלאכה דרבנן ס"ל להת"ה דמותר ומביא ראייה ממרדכי פ' הזורק דמתיר לשפוך מים אף על פי שיורד לכרמלית כיון דאינו מתכוין שיצאו לחוץ ואף על גב דפסיק רישיה הוא ע"ש (ע' ברכות דכ"ד ע"ב בתוס' וסי' תנ"ח סי"ב וע' בתו' פסחים דף מ"ז): ולי צ"ע על הגאון...

שו"ת יחווה דעת חלק ב סימן מו (11)

שאלה: בגד סינטטי שזשעת לבישתו או פשיטתו במקום אפל נראה שיוצאים ממנו כעין ניצוצות אש, האם מותר ללבושו או לפושטו בשבת, או שמא יש לחשוש משום איסור הבערה בשבת?

מכל מקום זהו רק בדבר שעיקר איסורו מן התורה, אבל דבר שהוא שבות מדצרי סופרים, כשאינו מתכוין והוא פסיק רישיה דלא ניחא ליה, מותר לכל הדעות אף לכתחילה...

וכן פסק להקל הגאון רבי אליקים גאטיניו בספר אגורה באהלך (דף כט ע"ב), והוכיח במישור כסברא זו, מדצרי התוספות (שבת קג ע"א) הנ"ל. וכן דעת הגאון רבי יצחק הכהן בשו"ת בתי כהונה (סימן יח). וכן פסק הגאון רבי יצחק אלחנן בשו"ת באר יצחק (סימן טו) ובמילואים שס. וכן כתב הגאון רבי יוסף שאל נתנוון בשאל ומשיב קמא (חלק א' סימן רי), ותליתאה (חלק ג' סימן ג). וכן פסק המהרש"ס בתשובה חלק ה' (סימן מה). וכן כתב בשו"ת מהר"ם מצריסק חלק א' (סימן נט). וכן דעת הגאון רבי משה חברוני ז"ל בספר משאת משה (פסחים סימן טו). לפיכך בנידון שלנו שאין בזה כוונה ולא הנאה ביצירת הניצוצות, הרי זה בכלל פסיק רישיה דלא ניחא ליה, (וכמו שכתב הרש"ש בחידושיו לכתובות ו ע"א). ומכיון שעיקר איסור הוצאת ניצוצות הוא רק מדרבנן, הרי הוא פסיק רישיה דלא ניחא ליה באיסור דרבנן, שיש להקל בו אף לכתחילה. ולכן יש להתיר לכתחילה ללבוש או לפשוט בגדים סינטטיים בשבת.